‘मसान’ नाटकको सङ्कथन विश्लेषण

शोधार्थी
शुष्मा पोखरेल
क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक सत्र : ५९(२०७४/०७६)
त्रि.वि.दर्ता क्रमाङ्कः ९-२-२१५-४९-२०१४
चौथो सत्रको परीक्षा क्रमाङ्क र वर्षः ७४२१८०२० (२०७६)

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि नेपाशि ५४४ का निमित्त प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी-५, सुनसरी
२०८०/२०२३

‘मसान’ नाटकको सङ्कथन विश्लेषण

शोधार्थी
शुष्मा पोखरेल
क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक सत्र : ५९(२०७४/०७६)
त्रि.वि.दर्ता क्रमाङ्कः ९-२-२१५-४९-२०१४
चौथा सत्रको परीक्षा क्रमाङ्क र वर्षः ७४२१८०२० (२०७६)

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि नेपाशि ५४४ का निमित्त प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी-५, सुनसरी
२०८०/२०२३

मौखिक परीक्षा मिति- पेस गरेको मिति-

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक र प्रयोगात्मक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहीँकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकता अनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरिएको छ । कही कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने परिणामहरूको समेत सामना गर्नेछु ।

शोधार्थी

शुष्मा पोखरेल

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

०२५ - ५८१३००
५८००६४

प.सं.

च.नं.

मितिः-

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत एम. एड. चौथो सत्रको विद्यार्थी शुष्मा पाखरेल नेपाली भाषा शिक्षा विषयको नेपा.शि ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत *मसान नाटकको सङ्कथन विश्लेषण*शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहकानिमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति :

....

नवीन कुमार शर्मा
शोध निर्देशक

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी,सुनसरी

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र जनता बहुसुखी क्याम्पस इटहरीका शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषाशिक्षा विभागका सदस्य आदरणीय गुरु नवीनकुमार शर्माको कुशल निर्देशनमा यस शोधपत्रले मूर्त रूप लिएको हो । सर्वप्रथम उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधपत्रका तयारीका क्रममा आवश्यक सल्लाह, सुझाव र हौसला प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु प्रा. डा. टकप्रसाद न्यौपाने तथा नेपाली भाषा शिक्षा विभागका विभागीय प्रमुख आदरणीय गुरु मदनराज बराल साथै विभागीय सदस्य तीर्थप्रसाद भट्टराई तथा जनता बहुमुखी क्याम्पसकी प्रमुख प्रा.डा. गीता अधिकारी लगायत पुस्तकालयबाट स्रोत उपलब्ध गराई शोधकार्य सहज बनाइदिनु हुने सम्पूर्ण क्याम्पस परिवार प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । अध्ययन कार्यमा सहयोग गर्नुहुने जनता बहुमुखी क्याम्पस इटहरी लगायत आजसम्म मलाई शिक्षा दिने सम्पूर्ण गुरु र गुरुआमाहरूप्रति नमन गर्दछु । मेरो बाल्यकालदेखि अध्ययनमा लाग्न प्रेरणा दिने मातापिता मोहन प्रसाद र जानुका पोखरेल प्रति ऋणी छुँ । यस कार्यमा हरतरहले प्रेरणापूर्वक सहयोग गर्नुहुने मेरा श्रीमान् विशाल कट्टेल साथै उचित वातावरण तयार पारी सहयोग गर्नुहुने परिवारप्रति हार्र्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको ने. पा. शि. ५४४ पाठ्यक्रमको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत ’मसान’ नाटकको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्रको अध्ययनले भविष्यमा हुने यस सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानका लागि कुनै रुपमा सहयोगी बन्छ भन्ने आशा लिएकी छु ।

यसैगरी सहयोगीको भूमिकामा रहनु हुने सम्पूर्ण महानुभावहरुमा एकमुष्ट आभार व्यक्त गर्न चाहान्छु ।अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्य मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,जनता बहुमूखी क्याम्पस इटहरी सुनसरीमा पेश गरेकी छु ।

शोधार्थी

शुष्मा पोखरेल

शोधसार

प्रस्तुत शोधकार्य आधुनिक नेपाली नाटककार गोपाल प्रसाद रिमालद्वारा लिखित मसान नाटकको सङ्कथन विश्लेषणमा आधारित छ । यहाँ मसान नाटकको अघिल्लो आधा भागको दृश्य १ मा रहेका १७७ वाक्यका बिचमा प्रयुक्त सम्बद्धक र सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधकार्य नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको ने. पा. शि. ५४४ पाठ्यक्रमको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत गरिएको छ । यस अध्ययनको उद्देश्य मसान नाटकमा प्रयुक्त सम्बद्धक र सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण गरी यसको उपयुक्तता समेत केलाउनु रहेको छ ।

यस शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि पुस्तकालयीय विधिको उपयोग विश्लेषण, सामग्रीहरुको तुलना र मूल्याङ्कन उल्लिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । प्राथमिक स्रोतका रुपमा मसान नाटकलाई लिइएको छ । द्वितीयक स्रोतका रुपमा सङ्कथन विश्लेषणसँग सम्बन्धित बिभिन्न पुस्तक,सैद्यान्तिक लेख रचनाहरु र अप्रकाशित शोधपत्रहरुलाई प्रयोग गरिएको छ ।

शोधकार्यको आधारमा हेर्दा निष्कर्ष निकाल्नका लागि मसान नाटकको अघिल्लो आधा भागको दृश्य १ मा रहेका १७७ वाक्यलाई पृष्ठगत आधारमा छुट्याइ हरेक वाक्यलाई तालिकामा राखी सम्बद्धक र सम्बद्धन छुट्याइएको छ । यसबाट सम्बद्धकको अध्ययन गर्दा यस पाठमा सार्वनामिक र संयोजकको बाहुल्यता रहेको देखिन्छ भने सम्बद्धनको अध्ययन गर्दा मूलतः सम्बन्धबोधक, अनुक्रमबोधक, स्पष्टोक्तिकोबाहुल्यता रहेको देखिन्छ ।सम्बद्धक र सम्बद्धनको प्रयोग उचित तथा उपयुक्त तवरले गरी पाठलाई अन्वितिपूर्ण बनाइएको छ 'मसान' नाटक सङ्कथनका दृष्टिले उपयुक्त रहेको छ ।

विषयसूची

विषय **पृष्ठ**

अध्याय - एकः शोधपरिचय **१-५**

पृष्ठभूमि १

समस्याकथन २

अध्ययनका उद्देश्यहरु ३

अध्ययनको औचित्य र महत्व ३

अध्ययनको सीमाङ्कन ४

पारिभाषिक शब्द ४

शोधपत्रको रुपरेखा ५

अध्याय - दुईः पूर्वकार्यको समीक्षा र सैद्धान्तिक अवधारणा **६-२६**

पूर्वकार्यको समीक्षा ६

पूर्वकार्यको उपयोगीता ११

सैद्धान्तिक संरचना ११

सङ्कथनको परिचय ११

सङ्कथनका तत्वहरु १२

सङ्कथन विश्लेषणका पद्धतिहरु १५

सङ्कथनका युक्तिहरु १५

सम्बद्धक १६

सम्बद्धन २०

धारणात्मक संरचना २६

अध्याय - तीनः अध्ययनको प्रक्रिया र विधि २७-२८

अध्ययनको संरचना २७

जनसङ्ख्या र नमुना छनोट २७

तथ्याङ्कका साधनवा उपकरण २७

तथ्याङ्कको स्रोत २८

तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया २८

तथ्याङ्कको परीक्षण २८

तथ्याङ्कको व्याख्या/विश्लेषण २८

अध्याय -चारः व्याख्या तथा विश्लेषण २९-९०

परिचय २९

मसान नाटकका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २९

निर्धारित नाटकको पहिलो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २९

निर्धारित नाटकको दोस्रोपृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३२

निर्धारित नाटकको तेस्रो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३६

निर्धारित नाटकको चौथो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४३

निर्धारित नाटकको पाँचौ पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४९

निर्धारित नाटकको छैटौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५६

निर्धारित नाटकको सातैं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६०

निर्धारित नाटकको आठौँ पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६५

निष्कर्ष ६६

मसान नाटकका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ६६

निर्धारित नाटकको पहिलो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ६६

निर्धारित नाटकको दोस्रो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ६८

निर्धारित नाटकको तेस्रो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ७२

निर्धारित नाटकको चौथो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ७५

निर्धारित नाटकको पाँचौ पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ७९

निर्धारित नाटकको छैटौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ८३

निर्धारित नाटकको सातौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ८६

निर्धारित नाटकको आठौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण ९०

निष्कर्ष ९०

अध्याय - पाँचः साराशं,निष्कर्ष र उपयोगीता **९१-९३**

साराशं ९१

निष्कर्ष ९१

उपयोगीता र कार्यन्वयन ९२

शोधको उपयोगीता ९२

शोधको कार्यन्वयन ९३

भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शोध शीर्षकका क्षेत्रहरु ९३

सन्दर्भ ग्रन्थसूची

परिशिष्ट

तालिकासूची

तालिका	पृष्ठ
निर्धारित नाटकको पहिलो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	३०
निर्धारित नाटकको दोस्रोपृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	३४
निर्धारित नाटकको तेस्रो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	३८
निर्धारित नाटकको चौथो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	४५
निर्धारित नाटकको पाँचौ पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	५१
निर्धारित नाटकको छैटौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	५७
निर्धारित नाटकको सातैं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	६२
निर्धारित नाटकको आठौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वकको पहिचान र विश्लेषण	६५
निर्धारित नाटकको पहिलो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	६७
निर्धारित नाटकको दोस्रो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	७०
निर्धारित नाटकको तेस्रो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	७४
निर्धारित नाटकको चौथो पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	७७
निर्धारित नाटकको पाँचौ पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	८१
निर्धारित नाटकको छैटौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	८५
निर्धारित नाटकको सातौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	८८
निर्धारित नाटकको आठौं पृष्ठमा प्रयुक्त सम्बद्वनको पहिचान र विश्लेषण	९०

व्यक्तिवृत्त

नाम : शुष्मा पोखरेल

जन्म मिति : २०५४/०६/२५

जन्म स्थान : कानेपाखरी गाउँपालिका-०३ ,मोरङ

मातापिता : मोहन प्रसाद/जानुका पोखरेल

राष्ट्रियता : नेपाली नागरिकता : ०५-०२-७२-०५२७२

वैवाहिक स्थिति : विवाहित

भाषिक ज्ञान : नेपाली, हिन्दी, अङ्ग्रेजी

स्थायी ठेगाना : उर्लाबारी नगरपालिका-०८,मोरङ

सम्पर्क ठेगाना : उर्लाबारी नगरपालिका-०८, मोरङ

सम्पर्क नम्बर : ९७४६८७१२१५

इमेलःsushmakattel25@gmail.com

शैक्षिक योग्यता

साल	त्ह	सङ्काय	संस्था	श्रेणी
२०६८	प्रवेशिका		बोर्ड अफ एस.एल.सी.	द्वितीय
२०७१	**+२**	शिक्षा	उ.मा.शि.प.बोर्ड नेपाल	द्वितीय
२०७४	**स्नातक**	शिक्षा	त्रि.वि	द्वितीय

तालिम तथा अनुभव

वेसिक कम्प्युटर

....

हस्ताक्षर